

ปัญหาการรอกการลงโทษกับมาตรการทางเลือกแทนโทษจำคุก

Problems with Suspended Punishment and Measures Alternative to Imprisonment.

สิริพงศ์ สิริวรนาท¹ และสุพัตรา แผนวิชิต²

Siripong Siriworanark¹ and Supattha Panwichit²

¹นักศึกษา ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

²อาจารย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

¹Master Student of Laws Sukhothai Thammathirat University

²Lecturer from the Faculty of Laws Sukhothai Thammathirat University

Corresponding Author Email: Siripong.pop@gmail.com

Received: 15 November 2022

Revised: 11 December 2022

Accepted: 14 December 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี การลงโทษ หลักการของการกำหนดโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคล และการรอกการลงโทษ 2. เพื่อศึกษามาตรการการลงโทษทางเลือกอื่นเปรียบเทียบกับกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา และฝรั่งเศส และ 3. เพื่อเสนอแนะแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ให้ศาลใช้ดุลพินิจกำหนดมาตรการแทนการลงโทษจำคุกได้อย่างกว้างขวางมากขึ้น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ ตัวบทกฎหมาย กฎ ระเบียบ ตำรา บทความทางวิชาการ งานวิจัย คำพิพากษาศาลฎีกา กฎหมายต่างประเทศ และสื่อสารสนเทศ เป็นต้น แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การลงโทษ หลักการกำหนดโทษให้เหมาะสมเป็นรายบุคคลและได้สัดส่วน มาตรการลงโทษทางเลือกแทนโทษจำคุก และการรอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษ 2) กฎหมายไทยยังไม่มีมาตรการทางเลือกแทนการลงโทษจำคุกโดยตรง แต่มีมาตรการคุมความประพฤติผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ซึ่งมีบัญญัติไว้เป็นแนวทางให้ศาลใช้ดุลพินิจในการกำหนดเงื่อนไขต่อผู้กระทำความผิดได้อย่างกว้างขวาง เมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศพบว่า ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศฝรั่งเศส ศาลสามารถนำมาตราการการลงโทษทางเลือกอื่นแทนการจำคุกได้โดยตรงโดยไม่ต้องอาศัยเงื่อนไขของคำพิพากษาให้รอกการลงโทษเสียก่อนเหมือนกฎหมายไทย เป็นผลให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจกำหนดรูปแบบการลงโทษที่เหมาะสมเป็นรายบุคคลได้อย่างกว้างขวางมากกว่า และ 3) ข้อเสนอแนะ คือ การแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 โดยลบข้อจำกัดของเงื่อนไขในการกระทำความผิดในครั้งก่อนออก แล้วให้เป็นดุลพินิจศาลที่จะวินิจฉัยว่าจำเลยเป็นบุคคลกระทำความผิดติดนิสัยอันไม่สมควรรอกการลงโทษหรือไม่ และแก้ไขพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2522 มาตรา 11 โดยลบข้อจำกัดของเงื่อนไขในการที่ศาลจะใช้อำนาจสั่งพนักงานคุมประพฤติให้ดำเนินการสืบเสาะและพินิจจำเลยได้ทุกคดี เพื่อประโยชน์ในการกำหนดโทษให้เหมาะสมเป็นรายบุคคลต่อไป

คำสำคัญ: ปัญหาการรอกการลงโทษ, มาตรการ, ทางเลือกแทนโทษจำคุก

Abstract

This research consists purposes were 1. to study concepts and theories of punishment, principles of sentencing as to be suitable for individuals and suspended punishment 2. to study other alternative punitive measures in comparison with the United States of America and the French Republic and 3. to recommend approaches to revising the Penal Code, Section 56, allowing the Court to exercise discretion to impose a

measure alternative to imprisonment in broader manners. is a qualitative research which studies from various related documents such as laws, rules, regulations, textbooks, academic articles, researches, Supreme Court judgments foreign law and information media, etc., then the information gathered from relevant documents is content Analysis. Results of the study shows that 1) the studied concepts and theories are theories and purposes of punishment, principles of sentencing as to be suitable and proportionate for individuals, punitive measures alternative to imprisonment, and suspended punishment or suspended sentencing 2) Thai laws lack measures alternative to direct imprisonment, but have probationary measures for offenders under the Penal Code, Section 56, which are prescribed as approaches for the Court to exercising discretion to impose conditions on the offenders in broad manners. Comparing with foreign countries, it is found that, in the United States of America and the French Republic, the Courts can impose other punitive measures instead of direct imprisonment without conditions of the judgments for suspended punishment unlike in Thai laws. As a result, the Court can exercise discretion to impose forms of punishment suitable for individuals in a broader manner; and 3) the Penal Code, Section 56 should be amended, by removing restrictions of conditions of first time offenders, and prescribing for discretion of the Court to determine whether or not the accused is a habitual offender, whether or not the punishment should be suspended, and Proceedings of Probation under the Penal Code Act, BE 2522 (1979), Section 11, should be amended, by removing restrictions of conditions for the Court to exercise authority to order a probation official to investigate and put the accused on a probation in any case, for benefits of imposing punishment suitable for individuals.

Keywords: Problems with Suspended Punishment, Measures, Alternative to Imprisonment

บทนำ

การลงโทษทางอาญานั้น เป็นการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดต่อตัวผู้กระทำความผิดซึ่งถือว่าเป็นบุคคลที่ปฏิบัติตัวฝ่าฝืนต่อศีลธรรม ธรรมเนียม และประเพณีของสังคม โดยมีบทลงโทษที่รุนแรง โดยจะเป็นการลงโทษที่กระทำต่อเนื้อตัวร่างกาย เสรีภาพ และทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ซึ่งโทษที่ศาลจะใช้ลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นโทษที่มีกฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 วรรคหนึ่ง ศาลจึงไม่อาจนำบทลงโทษอื่น ๆ มาใช้ต่อผู้กระทำความผิด ซึ่งบทลงโทษที่กฎหมายบัญญัติไว้นั้นปรากฏอยู่ในมาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งมีเพียง 5 สถานเท่านั้น ได้แก่ โทษประหารชีวิต โทษจำคุก โทษกักขัง โทษปรับ โทษริบทรัพย์สิน โดยโทษที่ศาลไทยนิยมใช้ลงแก่ผู้กระทำความผิดมากที่สุดคือโทษจำคุก ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายอื่นที่มีโทษทางอาญา จะมีโทษจำคุกเป็นโทษหลักอยู่เสมอ เนื่องจากโทษจำคุกนั้นเป็นโทษที่ตอบสนองต่อสัญชาตญาณของมนุษย์ที่ต้องการการแก้แค้นทดแทนตามทฤษฎีแก้แค้นทดแทน (Retribution Theory) และการจำกัดอิสรภาพโดยการจำคุกนั้นยังมีผลเป็นการป้องกันสังคมไม่ให้ผู้กระทำความผิดไปกระทำความผิดซ้ำอีกในระหว่างที่รับโทษจำคุกซึ่งเป็นไปตามตามทฤษฎีป้องปรามการกระทำความผิด (Deterrence Theory) และทฤษฎีตัดโอกาสในการกระทำความผิด (Incapacitation) ด้วยเหตุนี้ การลงโทษจำคุกจึงเป็นที่นิยมแพร่หลายมาเป็นเวลานานเพราะสามารถตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ในการลงโทษได้หลากหลาย แต่อย่างไรก็ตามการลงโทษจำคุกหรือการลงโทษอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 18 นั้นยังไม่เพียงพอต่อการตอบสนองต่อผู้กระทำความผิดเนื่องจากมีรูปแบบการลงโทษที่จำกัดเพียง 5 รูปแบบเท่านั้น จึงยังไม่ครอบคลุมพอที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดที่มีรูปแบบการกระทำความผิดใหม่ ๆ เกิดขึ้นตลอดเวลาได้อย่างเหมาะสม

เปรียบเสมือนศาลเป็นแพทย์ที่รักษาโรคโดยการจ่ายยาตัวเดิมซ้ำ ๆ กับทุกโรคที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ นั่นเอง การลงโทษของศาลในปัจจุบัน ซึ่งเน้นที่การลงโทษจำคุกเป็นหลัก จึงเป็นการลงโทษที่คับแคบ เนื่องจากศาลไม่สามารถใช้ดุลพินิจเลือกรูปแบบการลงโทษที่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดได้ เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5688/2562 ศาลลงโทษจำคุกผู้ให้กู้ที่คิดดอกเบี้ยเกินอัตรา อันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 ซึ่งเมื่อพิจารณามาตรา 4 ของพระราชบัญญัตินี้ ได้กำหนดระวางโทษจำคุกหรือปรับเท่านั้น เช่นเดียวกับความผิดอื่น ๆ ก็จะมีบทลงโทษจำคุกหรือปรับเช่นกัน จะเห็นได้ว่าศาลไม่อาจใช้ดุลพินิจลงโทษรูปแบบอื่นได้เลย ไม่ว่าการกระทำความผิดนั้นสมควรได้รับโทษจำคุกหรือไม่ก็ตาม ทั้งนี้ ปัญหาเรื่องการรอกการลงโทษและมาตรการการลงโทษระดับกลางนั้น เป็นปัญหาที่อยู่ในความสนใจและได้รับการศึกษามาแล้วหลายครั้ง อาทิ ลาวลย์ อ่อนโหม ทวีวิจัยเรื่องการกำหนดโทษให้ได้สัดส่วนเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต เห็นว่า ควรต้องมีการศึกษาเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลเพื่อที่จะหาวิธีการที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหานั้นแต่ละราย การลงโทษผู้กระทำความผิดจึงต้องคำนึงถึงหลักการลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคลเป็นสำคัญ สอดคล้องกับสุพิชฌาย์ ศิริวัฒนา สิตะสิทธิ์ (2558) เห็นว่า ประเทศไทยประสบปัญหานักโทษกระทำความผิดซ้ำโดยมีสาเหตุมาจากทางสังคม และจากปัญหาในกระบวนการยุติธรรมของไทย จึงเสนอให้แก้ไขกฎหมายเพื่อลดความเสี่ยงในการกระทำความผิดซ้ำ เช่น ปรับปรุงอัตราโทษปรับในมีความทันสมัย แก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับโทษและการคุมประพฤติให้ศาลสามารถปรับใช้ได้มากขึ้น เสนอให้มีการแก้กฎหมายเกี่ยวกับการพักโทษเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด และกฤษฎีกา ช่วยพณัง (2555) เห็นว่า สมควรนำมาตรการการคุมประพฤติแบบเข้มข้น การให้ทำงานบริการสังคมและการควบคุมผู้กระทำความผิดไว้ในที่อยู่อาศัยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ มาใช้แทนการลงโทษจำคุกระยะสั้น เพื่อเป็นทางเลือกให้แก่ศาลในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด อีกทั้ง สมบัติ ชัยวัฒน์ (2563) เห็นว่า การลงโทษเป็นศาสตร์ ที่นักกฎหมายในระบบชีวิตลอร์ต้องรู้เพื่อนำมาสู่ทัศนคติที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การลงโทษให้เหมาะสมกับบุคคล โดยเสนอให้การกำหนดโทษนั้นต้องมีพื้นฐานมาจากความชัดเจนของข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เรื่องที่มีการกล่าวหาและตัวบุคคลที่จะถูกลงโทษ โดยให้อัยการสามารถเสนอบทลงโทษมาในคำฟ้องเพื่อให้ศาลใช้ดุลพินิจตรวจสอบการกำหนดโทษอีกชั้นหนึ่ง เป็นต้น

สำหรับประเทศไทย แม้จะไม่มีมาตรการลงโทษระดับกลางอย่างในประเทศสหรัฐอเมริกา หรือไม่มีโทษทางเลือกเหมือนในประเทศฝรั่งเศส ทำให้ศาลไทยต้องกำหนดโทษได้เพียง 5 รูปแบบตามประมวลกฎหมายอาญาเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาโดยละเอียดแล้วจะพบว่ามาตรา 56 อนุ 1 ถึง อนุ 10 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ให้อำนาจศาลในการวางข้อกำหนดคุมประพฤติผู้กระทำความผิดในรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างครอบคลุมเทียบได้กับมาตรการการลงโทษทางเลือกในต่างประเทศ เช่น วางข้อกำหนดให้รายงานตัวได้บ่อยตามสมควร ให้ฝึกหัดอาชีพ มีคำสั่งให้กระทำการหรือห้ามกระทำการใด ๆ ตามสมควร มีคำสั่งกักบริเวณหรือห้ามเข้าหรือออกนอกสถานที่ตามที่ศาลกำหนดได้ หรือศาลสามารถวางเงื่อนไขอื่น ๆ ได้อย่างกว้างขวางเพื่อป้องกันมิให้กระทำความผิดซ้ำหรือเพื่อเยียวยาผู้เสียหายได้ตามสมควร ฯลฯ ดังนั้นจึงนับว่าศาลไทยมีอำนาจตามกฎหมายอย่างกว้างขวางที่จะวางมาตรการการลงโทษทางเลือกอื่น ๆ ได้นอกเหนือจากโทษ 5 รูปแบบตามมาตรา 18 ซึ่งหากศาลไทยสามารถนำข้อกำหนดต่าง ๆ เหล่านี้ซึ่งมีอยู่แล้ว มาบังคับใช้เป็นทางเลือกได้อย่างอิสระก็จะเป็นผลให้ศาลไทยสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้อย่างเหมาะสมกับตัวบุคคลอย่างแท้จริง โดยไม่ยึดติดกับการลงโทษเพียงจำคุกหรือปรับอย่างที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประเด็นนี้ ภายใต้หัวข้อการวิจัยเรื่องปัญหาการรอกการลงโทษกับมาตรการทางเลือกแทนโทษจำคุก เพื่อเป็นประโยชน์ต่อสังคมในการนำไปสู่การพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้ระบบกฎหมายไทยได้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการบังคับใช้และตำราสารณชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษามาตรการการลงโทษอื่นแทนการลงโทษจำคุก
2. เพื่อศึกษามาตรการการลงโทษทางเลือกอื่นแทนโทษจำคุกโดยเปรียบเทียบกับกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศฝรั่งเศส
3. เพื่อเสนอแนะแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ให้ศาลใช้ดุลพินิจกำหนดมาตรการแทนการลงโทษจำคุกได้อย่างกว้างขวางมากขึ้น

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีระเบียบวิธีการวิจัย ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลการวิจัย ได้แก่ การศึกษาวิจัยทางด้านเอกสาร (Documentary Research) ศึกษาจากบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการสำรวจ บทความทางวิชาการและข้อมูลที่เกี่ยวข้องที่ค้นคว้าได้จากอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ (Documentary Research) อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสาร วิชาการ งานวิจัยและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ มา วิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัญหาการรอลงโทษกับมาตรการทางเลือกแทนโทษจำคุก ผู้วิจัยจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี การลงโทษ หลักการของการกำหนดโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคล

ผลการวิจัยพบว่า การลงโทษนั้นสามารถสรุปเป็นทฤษฎีการลงโทษได้ 3 ทฤษฎีใหญ่ ๆ ได้แก่ 1) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retribution Theory) เป็นหลัก “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” การลงโทษตามทฤษฎีนี้มองว่าความยุติธรรมคือการที่ผู้กระทำความผิดได้รับการลงโทษอย่างสาสมกับความผิดที่ได้กระทำ หรือเป็นการลงโทษโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความยุติธรรมต่อเหยื่ออาชญากรรม 2) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence Theory) แนวความคิดนี้เชื่อว่ามนุษย์มีเจตจำนงอิสระ (Free Will) เช่นเดียวกัน โดยเห็นว่าบุคคลสามารถเลือกและตกลงใจที่จะปฏิบัติตามกฎหมายหรือฝ่าฝืนกฎหมายได้หลักจากคิดคำนวณถึงผลได้เสียที่จะตามมา โทษตามกฎหมายจึงควรเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการข่มขู่ ดังนั้นขนาดของการลงโทษจึงควรเพียงพอที่จะยับยั้งการกระทำความผิด และป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดลักษณะเดิม ๆ อีก การลงโทษจึงเป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อสังคมได้ด้วย นับว่าเป็นการลงโทษบนพื้นฐานของทฤษฎีอรรถประโยชน์ (Utilitarian Theory) ด้วย 3) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Rehabilitative Theory) เป็นทฤษฎีที่เกิดขึ้นในยุคที่มีการตื่นตัวทางวิทยาศาสตร์ มีการศึกษาค้นคว้าโดยอาศัยวิธีทางวิทยาศาสตร์ หรือเรียกว่า ปฏิกฐานนิยม (Positivist) คือเน้นความเป็นเหตุเป็นผล เน้นการศึกษาเชิงประจักษ์ นำความรู้ด้านต่าง ๆ มาใช้ เป็นการศึกษาอาชญากรรมและการกระทำผิดเป็นรายบุคคลเพื่อค้นหาสาเหตุแห่งอาชญากรรม โดยมีการศึกษาวิเคราะห์และเก็บข้อมูลด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ความเชื่อและสมมติฐาน

2. การศึกษามาตรการการลงโทษทางเลือกอื่นแทนโทษจำคุกโดยเปรียบเทียบกับกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศฝรั่งเศส

ผลการวิจัยพบว่า การที่ศาลไทยจะนำมาตรการการลงโทษมาใช้ นั่น ต้องเข้าใจเงื่อนไขของมาตรา 56 ซึ่งค่อนข้างจำกัดและเคร่งครัดมาก ทำให้เสียโอกาสในการนำมาตรการทางเลือกแทนการลงโทษจำคุกมาใช้ ในขณะที่มาตรการการลงโทษทางเลือกและการลงโทษในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศฝรั่งเศสนั้น ไม่ได้วางเงื่อนไขที่จำกัดเหมือนของไทย ในสหรัฐอเมริกาโทษจำคุกเช่นกัน แต่ก็มีมาตรการลงโทษระดับกลางควบคู่ไปด้วย ซึ่งถือว่าเป็นโทษรูปแบบหนึ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับการลงโทษจำคุก กล่าวคือ ศาลไม่ต้องมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกก็สามารถนำโทษระดับกลางมาใช้ลงแก่จำเลยได้โดยตรง เช่น การคุมประพฤติ แบบเข้ม การคุมประพฤติแบบทำให้ตกใจกลัว การกักขังในบ้าน การสอดส่องโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ การชดเชยค่าเสียหาย การทำงานบริการสังคม หรือบ้านกึ่งวิถี เป็นต้น ซึ่งเป็นผลให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจกำหนดรูปแบบการลงโทษที่เหมาะสมเป็นรายบุคคลได้ สามารถแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด และลงโทษให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์แห่งการลงโทษได้ โดยไม่จำกัดอยู่ที่เงื่อนไขการลงโทษเหมือนในกฎหมายไทย แต่ทั้งนี้ อาจอยู่ภายใต้เงื่อนไขอื่นเช่นจะต้องไม่มีกฎหมายกำหนดไว้ให้ลงโทษเป็นอย่างอื่นซึ่งนับว่าเปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวางมาก ส่วนในประเทศฝรั่งเศสมีการแบ่งประเภทของโทษออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ โทษอาญาหลัก โทษอาญาทางเลือก และโทษอาญาเสริม โดยการลงโทษจำคุกและปรับนั้นอยู่ในกลุ่มของโทษอาญาหลักซึ่งหากศาลเห็นว่าผู้กระทำความผิดยังไม่สมควรได้รับโทษจำคุก ยังไม่สมควรลงโทษอาญาหลัก ก็สามารถนำโทษอาญาทางเลือกมาใช้ได้ทันที เช่น การปรับรายวันโดยคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของจำเลย การให้ทำงานบริการสังคม การจำกัดสิทธิต่าง ๆ แทนโทษจำคุกซึ่งเป็นโทษหลักได้ โดยไม่เกี่ยวข้องกับการเงื่อนไขการลงโทษแต่อย่างใด กล่าวคือ ศาลไม่จำเป็นต้องพิพากษาลงโทษจำคุกเสียก่อนแล้วจึงนำเงื่อนไขการลงโทษอาญาทางเลือกมาใช้เหมือนในกฎหมายไทย ซึ่งนับว่าศาลมีดุลพินิจอย่างกว้างขวางที่จะนำโทษทางเลือกมาใช้แทนโทษจำคุกได้

3. การเสนอแนะแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ให้ศาลใช้ดุลพินิจกำหนดมาตรการแทนการลงโทษจำคุกได้อย่างกว้างขวางมากขึ้น

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจุบันโทษที่ศาลลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นมักจะเป็นโทษสำเร็จรูป โดยนอกจากจะเป็นโทษที่จำกัดเพียงจำคุกหรือปรับซึ่งใช้ลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดแทบทุกประเภทแล้ว การกำหนดความหนักเบาของโทษก็มักจะอ้างอิงความหนักเบาของการกระทำความผิด ไม่ว่าผู้กระทำความผิดจะมีพื้นเพ นิสัย หรือเหตุผลใดก็ตาม จึงเป็นผลให้การกำหนดโทษของศาลไทยในปัจจุบันขาดความยืดหยุ่น และอาจไม่เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดอันจะส่งผลให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหายาอาชญากรรมได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาลขาดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด เช่น อายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น ทำให้ศาลไม่สามารถกำหนดโทษได้อย่างเหมาะสมเป็นรายบุคคล ประการสำคัญประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 มีเงื่อนไขที่จำกัดในการให้ศาลใช้ดุลพินิจระงับการลงโทษเพื่อนำมาตรการทางเลือกแทนการลงโทษมาใช้ ได้แก่ 1) โทษในคดีก่อนต้องเป็นลหุโทษ หรือประมาท หรือโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือ 2) โทษครั้งก่อนต้องพ้นมาแล้วห้าปี ส่วนโทษครั้งหลังต้องเป็นลหุโทษหรือประมาท

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัญหาการลงโทษกับมาตรการทางเลือกแทนโทษจำคุก ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี การลงโทษ หลักการของการกำหนดโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคล พบว่า การลงโทษนั้นสามารถสรุปรวมเป็นทฤษฎีการลงโทษได้ 3 ทฤษฎีใหญ่ ๆ ได้แก่ ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retribution Theory)

ทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence Theory) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Rehabilitative Theory) โดยทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดนั้น ได้รับการยอมรับมากยิ่งขึ้นเนื่องจากที่ผ่านมาจะเห็นว่าแม้จะมีการลงโทษที่รุนแรง แต่ก็มีผู้กระทำความผิดซ้ำอยู่เสมอ แสดงว่าการลงโทษไม่สามารถข่มขู่ทำให้คนกลัว การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน และการลงโทษเพื่อข่มขู่ไม่ประสบผลสำเร็จ นอกจากนี้ทฤษฎีนี้ยังมองว่าการทำผิดกฎหมายเป็น “ความเจ็บป่วย” ดังนั้นวัตถุประสงค์ของการลงโทษจึงควรเป็นไปเพื่อรักษาผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญในส่วนหลักการกำหนดโทษทางอาญานั้น สามารถสรุปได้ว่าต้องลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคล และลงโทษให้ได้สัดส่วนกับการกระทำความผิด หากมองในแง่ของผู้กระทำความผิดก็ย่อมไม่ต้องการได้รับโทษหนักเกินไปกว่าที่ตนกระทำ และไม่สมควรได้รับโทษเบาเกินกว่าที่เขาควรจะได้รับ การลงโทษให้เหมาะสมกับความผิดเท่านั้นที่จะรักษาไว้ซึ่งความยุติธรรมได้ การลงโทษที่หนักเกินไปหรือเบาเกินไปยิ่งกระทบต่อประสิทธิภาพของกฎหมายและความเชื่อถือของสังคมที่มีต่อกฎหมายนั้น ๆ ดังนั้น การลงโทษจึงต้องอาศัยข้อเท็จจริงแห่งคดีที่เกี่ยวพันกับพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิด และข้อเท็จจริงรายบุคคล เช่น สภาพจิตใจ สภาพร่างกาย สภาพสังคม สาเหตุของการกระทำความผิด ฯลฯ

2. เพื่อศึกษามาตรการการลงโทษทางเลือกอื่นแทนโทษจำคุกโดยเปรียบเทียบกับกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศฝรั่งเศส พบว่า สหรัฐอเมริกามีโทษจำคุกเช่นกัน แต่ก็มีมาตรการลงโทษระดับกลางควบคู่ไปด้วย ซึ่งถือว่าเป็นโทษรูปแบบหนึ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับการลงโทษจำคุก กล่าวคือ ศาลไม่ต้องมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกก็สามารถนำโทษระดับกลางมาใช้ลงแก่จำเลยได้โดยตรง เช่น การคุมประพฤติแบบเข้ม การคุมประพฤติแบบทำให้ตกใจกลัว การกักขังในบ้าน การสอดส่องโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ การชดเชยค่าเสียหาย การทำงานบริการสังคม หรือบ้านกึ่งวิถี เป็นต้น ซึ่งเป็นผลให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจกำหนดรูปแบบการลงโทษที่เหมาะสมเป็นรายบุคคลได้ สามารถแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด และลงโทษให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์แห่งการลงโทษได้ โดยไม่จำกัดอยู่ที่เงื่อนไขการรอการลงโทษเหมือนในกฎหมายไทย แต่ทั้งนี้อาจอยู่ภายใต้เงื่อนไขอื่น เช่น จะต้องไม่มีกฎหมายกำหนดไว้ให้ลงโทษเป็นอย่างอื่นซึ่งนับว่าเปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวางมาก ส่วนในประเทศฝรั่งเศสมีการแบ่งประเภทของโทษออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ โทษอาญาหลัก โทษอาญาทางเลือก และโทษอาญาเสริม โดยการลงโทษจำคุกและปรับนั้นอยู่ในกลุ่มของโทษอาญาหลักซึ่งหากศาลเห็นว่าผู้กระทำความผิดยังไม่สมควรได้รับโทษจำคุกยังไม่สมควรลงโทษอาญาหลัก ก็สามารถนำโทษอาญาทางเลือกมาใช้ได้ทันที เช่น การปรับรายวันโดยคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของจำเลย การให้ทำงานบริการสังคม การจำกัดสิทธิต่าง ๆ แทนโทษจำคุกซึ่งเป็นโทษหลักได้ โดยไม่เกี่ยวข้องกับการเงื่อนไขการรอการลงโทษแต่อย่างใด กล่าวคือ ศาลไม่จำเป็นต้องพิพากษาลงโทษจำคุกเสียก่อนแล้วจึงนำเงื่อนไขการลงโทษอาญาทางเลือกมาใช้เหมือนในกฎหมายไทย ซึ่งนับว่าศาลมีดุลพินิจอย่างกว้างขวางที่จะนำโทษทางเลือกมาใช้แทนโทษจำคุกได้

3. เพื่อเสนอแนะแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ให้ศาลใช้ดุลพินิจกำหนดมาตรการแทนการลงโทษจำคุกได้อย่างกว้างขวางมากขึ้น พบว่า เนื่องจากประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 วางข้อจำกัดไว้ว่าคดีที่สามารถรอการลงโทษได้นั้นมีเงื่อนไข คือ 1) โทษในคดีก่อนต้องเป็นลหุโทษ หรือประมาท หรือโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือ 2) โทษครั้งก่อนต้องพ้นมาแล้วห้าปี ส่วนโทษครั้งหลังต้องเป็นลหุโทษหรือประมาท จะเห็นว่ากฎหมายวางเงื่อนไขที่จำกัดมาก โดยไม่ได้พิจารณาว่าลักษณะการกระทำความผิดเป็นอย่างไรเหมือนกันหรือไม่ เหตุใดต้องจำกัดเพียงความผิดลหุโทษหรือประมาท ทำให้การกระทำความผิดฐานอื่นที่มีโทษไม่สูงนัก กลับไม่อาจรอการลงโทษได้นอกจากนี้ การที่ศาลจะเลือกรูปแบบการลงโทษให้เหมาะสมเป็นรายบุคคลและได้สัดส่วนของการกระทำความผิดนั้น ศาลจะต้องมีข้อเท็จจริงที่เพียงพอในการใช้ดุลพินิจกำหนดรูปแบบการลงโทษ ซึ่งอาจเป็นข้อเท็จจริงที่ได้จากชั้นสอบสวน ชั้นสืบพยานหลักฐาน หรือจากการสืบเสาะและพินิจของพนักงานคุมประพฤติ แต่ปัจจุบันมีปัญหาที่ศาลไม่มีข้อเท็จจริงที่เพียงพอในการวินิจฉัยเพื่อใช้ดุลพินิจกำหนดโทษให้เหมาะสม โดยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวจำเลยที่สำคัญที่สุดคือข้อเท็จจริงที่ได้จากการสืบเสาะและพินิจของพนักงานคุมประพฤติ สังกัดกรมคุมประพฤติ เนื่องจากคดีที่ศาลจะมีคำสั่งต่อพนักงานคุมประพฤติให้ดำเนินการสืบเสาะและพินิจได้นั้นต้องเป็นคดีที่จำเลยไม่เคยได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือเคยได้รับโทษจำคุกใน

ความผิดฐานประมาทหรือลหุโทษเท่านั้น ดังนั้นด้วยเหตุผลเดียวกันจึงสมควรแก้ไขกฎหมายให้เปิดโอกาสให้ทั้งศาลได้รับรู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวจำเลยเพื่อประโยชน์ในการกำหนดมาตรการลงโทษทางเลือก ทั้งนี้ เพื่อให้จำเลยได้มีโอกาสแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมและเยียวยาผู้เสียหายซึ่งจะเป็นประโยชน์มากกว่าลงโทษจำคุก

ดังนั้น เพื่อให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจการลงโทษเพื่อนำมาตรการทางเลือกแทนการลงโทษมาใช้ได้อย่างไม่มีข้อจำกัด ผู้ศึกษาจึงเสนอแนะให้แก้ไขกฎหมายสองประการ ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปผลการวิจัยที่ศาลสามารถใช้ดุลพินิจการลงโทษเพื่อนำมาตรการทางเลือกแทนการลงโทษมาใช้ได้อย่างไม่มีข้อจำกัด

ชื่อกฎหมาย	ข้อความเดิม	แก้ไขใหม่
ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 วรรคแรก	ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุกหรือปรับ และในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินห้าปีไม่ว่าจะลงโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตามหรือลงโทษปรับ ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้นั้นเป็นบุคคลที่กระทำความผิดซ้ำในลักษณะเดียวกันมาก่อน หรือมีเหตุที่ควรจะได้รับการแก้ไขฟื้นฟูยิ่งกว่าการลงโทษ (1) ไม่เคยรับโทษจำคุกมาก่อน หรือ (2) เคยรับโทษจำคุกมาก่อนแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ หรือเป็นโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือ (3) เคยรับโทษจำคุกมาก่อนแต่พ้นโทษจำคุกมาแล้วเกินกว่าห้าปี แล้วมากระทำความผิดอีก โดยความผิดในครั้งหลังเป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ	ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุกหรือปรับ และในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินห้าปีไม่ว่าจะลงโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตามหรือลงโทษปรับ ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้นั้นเป็นบุคคลที่กระทำความผิดซ้ำในลักษณะเดียวกันมาก่อน หรือมีเหตุที่ควรจะได้รับการแก้ไขฟื้นฟูยิ่งกว่าการลงโทษ
พระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2522 มาตรา 11 วรรคแรก	ในคดีที่ไม่ปรากฏว่าจำเลยได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อน แต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ไม่ว่าเวลาใดก่อนมีคำพิพากษา ศาลมีอำนาจสั่งให้พนักงานคุมประพฤติสืบเสาะและพินิจ อายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของจำเลย ตลอดจน	ไม่ว่าเวลาใดก่อนมีคำพิพากษา ศาลมีอำนาจสั่งให้พนักงานคุมประพฤติสืบเสาะและพินิจ อายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของจำเลย ตลอดจนจนสภาพความผิดและเหตุอันควรปรานี พร้อมทั้งความเห็นตามมาตรา 6 (3) แล้วรายงานต่อศาลเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาได้

	สภาพความผิดและเหตุอันควรปราณี พร้อมทั้งความเห็นตามมาตรา 6 (3) แล้วรายงานต่อศาลเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาได้	
--	---	--

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องปัญหาการรอกการลงโทษกับมาตรการทางเลือกแทนโทษจำคุก ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ปัญหาการกำหนดโทษทางอาญาให้เหมาะสมกับบุคคล หลักการลงโทษให้เหมาะสมกับบุคคล (Individualization) มีแนวคิดพื้นฐานว่ามนุษย์แต่ละคนมีบุคลิกลักษณะแตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หล่อหลอมบุคคลให้มีความรู้สึกนึกคิดไปในทางดีหรือทางร้าย หรือสามารถเข้าได้กับสังคมหรือเป็นปรีภัยกับสังคม เช่น บุคคลที่อยู่ในแหล่งที่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดก็มักจะมองว่ายาเสพติดเป็นเรื่องทั่วไปที่สามารถเข้าถึงได้โดยไม่รู้สึกว่าเป็นความผิดร้ายแรงแต่อย่างใด หลักการลงโทษให้เหมาะสมกับบุคคลนี้ จะเป็นการลงโทษโดยคำนึงถึงตัวผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ เพียงแต่ต้องเป็นการลงโทษที่มีขนาดพอเหมาะกับตัวผู้กระทำความผิดและต้องเสมอภาคกันตามกฎหมาย ดังนั้นจึงต้องคำนึงถึงข้อเท็จจริงที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล การลงโทษให้เหมาะสมกับบุคคลโดยใช้ระบบตุลาการนั้น ผู้พิพากษาต้องรู้ข้อเท็จจริง 2 ประการ คือ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิด และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด ซึ่งอาจเป็นข้อเท็จจริงที่ได้จากพนักงานคุมประพฤติหรือจากการสืบพยานหลักฐานต่อหน้าผู้พิพากษาก็ได้ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถกำหนดโทษได้อย่างเหมาะสม และการลงโทษอย่างเหมาะสมเท่านั้นที่จะเป็นการส่งเสริมให้มีการแก้ไขฟื้นฟู พร้อมทั้งจะกลับคืนสู่สังคมได้ อีกทั้งยังสามารถสร้างความเป็นธรรมให้เกิดในสังคม

2. ปัญหาการลงโทษให้ได้สัดส่วน คือการใช้บทลงโทษให้มีความเหมาะสมกับขนาดของความผิด โดยมีการจัดระดับขั้นของโทษ จะไม่ลงโทษในทุก ๆ กรณีเหมือน ๆ กันเพราะเป็นการลงโทษที่หยวนเกินไป แต่โทษบางอย่างก็อาจยากต่อการจัดลำดับ เช่น โทษกักขังกับโทษปรับอย่างไหนรุนแรงกว่ากัน โทษจำคุก 1 ปีกับโทษปรับ 1 ล้านบาท อย่างไหนจะได้สัดส่วนต่อการกระทำความผิดฐานจำหน่ายยาเสพติดให้โทษ เนื่องจากหลักการลงโทษนี้ขัดแย้งกับสภาพความเป็นจริงของบุคคล เช่น คนรวยอาจยอมถูกปรับมากกว่าที่จะยอมเสียอิสรภาพ

3. ปัญหาบทบาทของศาลในการกำหนดโทษ ศาลจะต้องพิจารณาถึงข้อเท็จจริงต่าง ๆ ทั้งจากตัวผู้กระทำความผิด และจากพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดตามหลักการลงโทษให้เหมาะสมกับบุคคลและหลักการลงโทษให้ได้สัดส่วน ทั้งนี้ ที่ศาลจะใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษนั้น ศาลต้องรวบรวมข้อเท็จจริงให้รอบด้านเสียก่อนที่จะกำหนดบทลงโทษลงไป ซึ่งการรวบรวมข้อเท็จจริงนี้ศาลก็มีส่วนในการแสวงหาข้อเท็จจริงไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าองค์กรยุติธรรมอื่น เช่น ตำรวจ และอัยการ โดยในระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) ศาลมีบทบาทและมีอำนาจในการค้นหาความจริงด้วยตนเอง ดังนั้นคุณสมบัติของศาลในการค้นหาความจริงด้วยตนเองนั้นมีสาระสำคัญ 3 เรื่อง ได้แก่ 1) ศาลต้องทำหน้าที่เชิงรุก (Active) ในการค้นหาความจริง 2) ศาลต้องมีความเป็นกลาง เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายสามารถโต้แย้งแสดงหลักฐานเพื่อสนับสนุนหรือหักล้างข้อเท็จจริงต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ และ 3) ศาลมีหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ว่ามีความน่าเชื่อถือเพียงใด โดยศาลมีอำนาจเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวน เพื่อประกอบการวินิจฉัยคดีได้

4. ปัญหาไม่เหมาะสมในการกำหนดโทษของศาล โทษตามกฎหมายไทยมีเพียง 5 รูปแบบเท่านั้น ได้แก่ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิน ไม่สามารถที่จะเพิ่มโทษรูปแบบอื่น ๆ ได้อีก จึงไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดให้เกิดความเหมาะสม โดยเฉพาะโทษจำคุกและปรับซึ่งเป็นโทษที่ศาลนิยมนำมาใช้มากที่สุดเนื่องจากเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาและพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาต่าง ๆ มากที่สุดเช่นกัน เป็นผลให้การกระทำความผิดในรูปแบบต่าง ๆ ที่เพิ่มมากขึ้นไป

ตามวิวัฒนาการของสังคม แต่ศาลกลับใช้รูปแบบการลงโทษเพียงจำคุกและ/หรือปรับแบบเดิมซึ่งหลายครั้งการลงโทษจำคุกอาจไม่สอดคล้องกับการกระทำความผิดเลย ประการสำคัญ กฎหมายไทยไม่มีการลงโทษระดับกลาง กล่าวคือ โทษที่ศาลใช้ลงแก่จำเลยส่วนใหญ่เป็นโทษจำคุกหรือปรับ ซึ่งในหลาย ๆ ครั้งโทษจำคุกนั้นหนักเกินไปสำหรับการกระทำความผิดเล็กน้อย แต่หากจะลงโทษปรับก็เบาเกินไป จนค่าปรับอาจเป็นเพียงค่าเช่าในการกระทำความผิด โทษที่มีขนาดความรุนแรงระหว่างกลางยังไม่มี ทำให้ศาลไม่อาจเลือกใช้วิธีอื่นใดได้

5. ปัญหาการรอกการลงโทษ ปัญหาเรื่องการรอกการลงโทษ เป็นปัญหาที่ผู้ศึกษายกขึ้นมาเป็นประเด็นหลักเนื่องจากสามารถขยายขอบเขตออกไปให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษได้อย่างอิสระที่สุดทำให้สามารถเทียบเคียงกับการลงโทษระดับกลาง กล่าวคือหากศาลใช้ดุลพินิจรอกการลงโทษจำคุกไว้ แล้วนำมาตรการคุมประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติไว้อย่างเปิดกว้างไม่มีข้อจำกัด ก็จะสามารถเปิดช่องให้ศาลใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษให้เหมาะสมและได้สัดส่วนอย่างไม่มีข้อจำกัดเช่นกัน แต่เนื่องจากการรอกการลงโทษตามมาตรา 56 นั้น กฎหมายบัญญัติไว้อย่างคับแคบมาก ผู้ที่กระทำความผิดซ้ำ แม้จะเป็นความผิดที่ไม่เกี่ยวกับครั้งก่อนหรือแม้แต่กระทำโดยประมาทก็อาจไม่สามารถรอกการลงโทษได้

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 จากปัญหาที่ศาลไทยมีข้อจำกัดในการนำมาตรการการลงโทษทางเลือกมาใช้ และข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด เพื่อที่จะกำหนดรูปแบบการลงโทษได้อย่างเหมาะสมและได้สัดส่วน ผู้ศึกษาขอเสนอแนะทางแก้ไข ดังนี้ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 วรรคแรก เป็นข้อความว่า “ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุกหรือปรับ และในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินห้าปีไม่ว่าจะลงโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตามหรือลงโทษปรับ ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้นั้นเป็นบุคคลที่กระทำความผิดซ้ำในลักษณะเดียวกันมาก่อน หรือมีเหตุที่ควรจะได้รับแก้ไขฟื้นฟูยิ่งกว่าการลงโทษ” ทั้งนี้ผู้ศึกษาเสนอให้เพิ่มข้อความว่ากระทำความผิดซ้ำในลักษณะเดียวกัน เพื่อให้ศาลใช้ดุลพินิจว่าผู้กระทำความผิดเป็นผู้ที่ทำผิดติดนิสัยหรือไม่ และตัดอนุมาตรา 1 ถึง 3 ออกไปเนื่องจากเป็นเงื่อนไขข้อจำกัดที่ไม่สมเหตุผล ทำให้ศาลไม่อาจใช้มาตรการทางเลือกแทนอื่น ๆ ที่บัญญัติในวรรคสอง และวรรคสามได้เท่าที่ควร

1.2 แก้ไขพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2522 มาตรา 11 โดยให้ตัดข้อความว่า “ในคดีที่ไม่ปรากฏว่าจำเลยได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือปรากฏว่าได้รับ โทษจำคุกมาก่อน แต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ” ให้คงเหลือเพียงข้อความว่า “ไม่ว่าเวลาใดก่อนมีคำพิพากษา ศาลมีอำนาจสั่งให้พนักงานคุมประพฤติสืบเสาะและพินิจ อายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของจำเลย ตลอดจนสภาพความผิด และเหตุอันควรปรานี พร้อมทั้งความเห็นตามมาตรา 6(3) แล้วรายงานต่อศาลเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาได้” เนื่องจากการพิพากษาลงโทษของศาลนั้น ไม่ว่ากรณีใด ๆ ศาลจำเป็นต้องทราบพฤติการณ์ของผู้กระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นการกระทำความผิดที่มีโทษสูงหรือต่ำเพียงใด และไม่ว่าผู้กระทำความผิดจะเคยทำความผิดมาแล้วหรือไม่ก็ตาม ก็ไม่ควรมีกฎหมายจำกัดอำนาจศาลในการทราบข้อเท็จจริงของผู้กระทำความผิดก่อนที่จะกำหนดโทษให้ถูกต้องเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรกำหนดมาตรการลงโทษปรับให้ได้สัดส่วนในการลงโทษในแต่ละบุคคลโดยคำนึงถึงสภาพเศรษฐกิจและทางทำมาหาได้ของแต่ละบุคคล เพื่อให้การลงโทษปรับเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และในกรณีที่ไมอาจชำระค่าปรับได้อาจดำเนินการด้วยวิธีอื่นที่เหมาะสมกว่าการกักขังแทนค่าปรับ

2.2 ควรมีมาตรการนำตัวนักโทษชั้นดีออกจากเรือนจำระหว่างที่ยังรับโทษไม่เสร็จสิ้น โดยให้ศาลมีอำนาจกำหนดรูปแบบการลงโทษอื่น ๆ โดยความเห็นของพนักงานคุมประพฤติ เพื่อลดความแออัดของเรือนจำและเพิ่มประสิทธิภาพการลงโทษให้เหมาะสมต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพัตรา แผนวิชิต ที่ให้คำปรึกษาแนะนำและทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีมีคุณค่า และขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

กฤษติกา ช่วยพินิจ. (2555). *การใช้มาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุกระยะสั้น*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์).

กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สมบัติ ชัยวัฒน์. (2563). ปัญหาในการลงโทษให้เหมาะสมกับบุคคล. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(9), 278-295

สุพิชญ์ ศิริวัฒนา สัตะสิทธิ์. (2558). *แนวทางที่เหมาะสมในการลงโทษและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดซ้ำในกระบวนการยุติธรรมไทย*. (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์